

***Кириченко Аліна Олександрівна,
Стрембій Анна-Марія Андріївна***

студентки 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЗА ЗЕМЕЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

На шляху становлення української державності ми здобули величезний багаж пам'яток культурної спадщини. На сучасному етапі можна виявити тенденцію переходу від ідеології захисту культурної спадщини до ідеології її збереження і відтворення. Це підтверджується встановленими законодавством України пріоритетними напрямками політики нашої держави щодо охорони культурної спадщини. Дані положення також забезпечується ратифікованими Верховною Радою України міжнародними конвенціями у відповідності з міжнародно-правовим зобов'язанням нашої держави щодо захисту всесвітньої спадщини.

На сьогоднішній день спотворення об'єктів культурної спадщини, а саме земель історико-культурного призначення, їх знівечення можна пояснити неефективністю контролю за дотриманням вимог земельного законодавства, або ж взагалі не віднесення до відповідної категорії об'єктів культурної спадщини і в результаті не встановлення режиму охорони і відтворення [1, с. 1]. За цих обставин набуває актуальності правовий механізм збереження історико-культурної спадщини, розроблення і удосконалення дієвої системи практичного застосування земельного та екологічного законодавства. Тобто, завданнями нашої роботи є:

- етимологічне визначення поняття «охорона» та його складових;
- встановлення об'єкту культурної спадщини відповідно до чинного земельного законодавства в сфері використання земель історико-культурного призначення;
- з'ясування недоліків охорони земель історико-культурного призначення в Україні та формування системи вдосконалення законодавства України щодо правового режиму земель історико-культурного призначення.

Досить часто ми у своїй мові оперуємо такими поняттями як «захист», «охорона», «збереження» не усвідомлюючи їх значення у правовому масиві. Однак такі поняття, щодо культурної спадщини, не мають єдиного розуміння в нормативно-правових актах та науковій літературі. Дослідженню даної тематики присвячено праці правознавців, істориків, культурологів: Т.Курило, О.Мельничука, С.Алексєєва, Г.Денисенко, С.Долгова [2, с. 374].

Під «захистом», велике коло науковців, розуміють систему юридичних норм, спрямованих на запобігання правопорушенню та запобігання його наслідкам. Аналіз чинного законодавства показує, що «охорона» – це ширше поняття і на думку деяких вчених включає в себе «захист» і всі юридичні правила щодо певного блага, а саме: встановлення заходів належної поведінки, захист порушених прав, їх відновлення у разі недотримання [2, с. 375]. Поняття «збереження» доволі часто використовується в нормативно-правових актах і пояснюється як сукупність дій спрямованих на забезпечення збереження визначеної пам'ятки навколишнього середовища, а також системна діяльність організацій, відомств і держави, спрямована на збереження об'єктів культурної спадщини.

Відповідно до статті 53 Земельного кодексу України, до земель історико-культурного призначення, як природи об'єкту культурної спадщини або ж її складової, належать землі, на яких розташовані пам'ятки культурної спадщини, їх комплекси, історико-культурні заповідники, історико-культурні заповідні території, охоронювані археологічні території, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби [3]. У науковій літературі під землями історико-культурного призначення розуміють ділянки суші та водного простору з природними або штучно створеними комплексами чи об'єктами, яким надано статус пам'ятки і які відповідно до законодавства є носіями історико-культурної інформації.

Землі історико-культурного призначення нерозривно пов'язані з об'єктами культурної спадщини, тобто їх розгляд повинен відбуватися комплексно. Із урахуванням наведеного взаємозв'язку землі історико-культурного призначення можна поділити на три групи. До першої групи відносяться землі, історико-культурну цінність яких складає об'єкт культурної спадщини і якщо об'єкт зникає (знищено, перенесено) ці землі втрачають цінність, отже їх можна перевести до іншої категорії земель. Другу групу утворюють землі, що виступають самостійним об'єктом дослідження і цінність має сама земельна ділянка. Це можуть бути землі – місця знаменитих подій, давніх битв, кургани. Третю групу формують всі інші землі, які відповідно до статті 53 Земельного кодексу відносяться до земель історико-культурного призначення [4, с. 70].

Правовий режим земель історико-культурного призначення встановлюється Законом України від 8 червня 2000 року «Про охорону культурної спадщини» [5], Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001 року. Тобто поступово відбувається вирішення проблеми збереження культурної спадщини, але необхідність формування чіткої законодавчої бази щодо регулювання питань охорони і збереження пам'яток історії і культури не втратила своєї актуальності.

Проблеми збереження і відтворення земель історико-культурного призначення пов'язані з правовим режимом цих земель і їх викори-

стання вчасності. Адже в нашій державі закріплено всі три форми права власності на землі даного типу, але існуючі розробки з цього питання носять фрагментарний характер і не відповідають основам сучасності [6].

На нашу думку деякі категорії земель даного типу можуть знаходитись лише у державній власності, це, наприклад, землі зайняті пам'ятками археології, землі зі своїми охоронними зонами. Тому доцільним було б закріпити в законодавстві вичерпний перелік земель, які можуть знаходитись лише у державній власності, тим самим забезпечити вищий рівень захисту, охорони від негативних посягань. Таким чином, можна зробити висновок, що нормативно-правова база України у сфері захисту, охорони та збереження культурної спадщини, а саме земель історико-культурного призначення, потребує доповнень, подальшого впорядкування, приведення норм, що регулюють дані поняття до європейських стандартів з метою гармонізації з міжнародним правом.

Список використаних джерел

1. Донець О.В. Правовий режим земель історико-культурного призначення: автореферат кандидата юридичних наук. – 2010. – С. 20.
2. Кудерська Н.І. Вдосконалення понятійно-категоріального апарату в сфері збереження культурної спадщини в Україні. // Митна справа : Науково-аналітичний журнал, – 2011. – №3. Ч.2. – С. 373-377.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року. // Відомості Верховної Ради України. 2002. – № 3-4.
4. Курило Т.В. Конституційно-правові засади охорони культурної спадщини та проблеми їх реалізації в Україні. // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2006. – Вип. 1. – С. 68-73.
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 року. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №39 (з наступними змінами і доповненнями).
6. Курило Т.В. Проблеми реалізації законодавства України про охорону культурної спадщини та деякі шляхи їх подолання // Право України ; Юридичний журнал. – 2003. – №3. – С. 125-128.

Ключові слова: історико-культурна спадщина, охорона, землі, відтворення, земельний кодекс.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Чумаченко І. Є.